

Література

1. Адамовський М.Г., Мартинців М.П., Бадера Й.С. Підвісні канатні лісотransпортні системи: Навч. пос. – К.: ІЗМН, 1997. –156 с.
 2. Белая Н.М., Прохоренко А.Г. Канатные лесотранспортные установки. – М.: Лесн. пром-сть, 1964.
 3. Шкиря Т.М. Технология и машины лесосечных работ. – Львов: Высшая шк., 1988.
-

УДК 334.012

Асист. М.В. Ольшанська – НУ "Львівська політехніка"

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУМІСНОСТІ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ ПРИ ІНТЕГРУВАННІ У ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКИХ СТРУКТУРАХ

Визначення особливостей прийняття управлінських рішень щодо інтеграції машинобудівних підприємств у виробничо-господарську структуру (ВГС), визначення певних вимог до управлінських рішень. Встановлено варіанти розвитку інтеграційного процесу – добровільне входження або примусове поглинання, від чого залежить послідовність етапів у прийнятті управлінських рішень. А також розвинуто засади визначення технічних ефектів від реалізації інтегрування машинобудівних підприємств у ВГС.

Ключові слова: виробничо-господарська структура, сумісність підприємств, стратегічні управлінські рішення, тактичні управлінські рішення; технологічний ефект, "кооперування-інтегрування".

Assist. M.V. Olshanska – NU "L'vivs'ka Politekhnik"

Providing of compatibility of machine-building enterprises during integration in production economic structures

The article is devoted to determination of features of acceptance of administrative decisions in relation to integration of machine-building enterprises in production economic structure, to determination of definite requirements to administrative decision. The variants of development of integration process are set – voluntarily entrance or forced absorption, what the sequence of stages in acceptance of administrative decisions depends from. And also the bases of determination of technical effects are developed from realization of integration of machine-building enterprises in production economic structures.

Keywords: production economic structure, compatibility of enterprises, strategic administrative decisions, tactical administrative decisions; technological effect, "cooperation-integration".

Постановка проблеми у загальному вигляді. Суспільне виробництво та його ефективність значною мірою залежить від кваліфікованості реалізації процесів кооперування та інтеграції усіма підприємствами. В останні роки з реалізацією ринкових реформ розвинулися тенденції інтегрування підприємств у такі об'єднання, яким притаманні спільні органи управління, поділ ринків між окремими підрозділами об'єднаної виробничо-господарської структури тощо. З цієї причини на перший план виступає проблема сумісності підприємств, що мають об'єднатися.

Особливого значення розв'язання проблеми сумісності підприємств набуває в ринкових умовах. Некерований процес інтеграції різних ринкових форм господарювання може призвести лише до хаотичного руху, втрати по-

зицій на світовому ринку окремими підприємствами та до уповільнення розвитку малого і середнього бізнесу.

Проблема сумісності вимагає змінити, насамперед, підходи до планування розвитку підприємств, зокрема стратегічного. Проте не слід також відкидати проблеми тактичного та оперативного планування виробництва, здійснення відповідної перебудови діяльності органів управління підприємствами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням трансформування підприємств вже давно приділяється достатньо уваги як зарубіжними, так і вітчизняними дослідниками, зокрема, Г. Паламарчук [1], І.П. Булеєвим, С.В. Богачевим, М.В. Мельниковою [2], Л.І. Федуловою [3], М. Даньком [4]. У контексті інвестиційного та інноваційного розвитку підприємств проблему вивчають О. Лапко [5], О.І. Пампура [6], В.І. Захарченко [7], С.В. Захарин [8], О.Є. Кузьмін, І.В. Алексєєв [9], О.М. Ястремська [10]. Природу кооперування, інтеграції та управління ними досліджують В.Е. Мокряк та Т.І. Мокряк [11], А. Радигін [12], Н.Б. Рудик [13], В.М. Горбатов [14], та інші [15].

Мета статті. Якщо досить багато дослідників звертали увагу на проблеми трансформаційних процесів, зокрема кооперування та інтегрування підприємницьких структур та управління ними, впровадження інновацій, то питання врахування сумісності підприємств, що трансформуються шляхом злиття, ще вимагає дослідження і розв'язання. Щодо методичних підходів до планування та прийняття управлінських рішень з інтегрування машинобудівних підприємств у виробничо-господарських структурах за принципом сумісності, а також оцінювання технічних та економічних ефектів від інтегрування, то цей аспект також поки що немає достатнього теоретичного обґрунтування. Саме це й визначає актуальність цього дослідження.

Основний матеріал дослідження. Процес трансформації підприємств може відбуватися ефективно лише на планових засадах. З одного боку, неможливо уявити інтеграцію підприємств без прийняття відповідних управлінських рішень, а з іншого – без програми дій, яка узгоджена між суб'єктами господарювання. В тому числі узгодженими мають бути управлінські рішення, що приймаються різними підприємствами з метою інтегрування.

Як показує аналіз процесів інтеграції машинобудівного підприємства з іншими учасниками виробничо-господарської структури (надалі ВГС), вимогами до управлінського рішення є такі: 1) управлінське рішення має враховувати особливості всіх видів економічної діяльності, які представлені у ВГС різноманітними підприємствами; 2) управлінське рішення має враховувати специфіку відповідних різновидів підготовки виробничої діяльності підприємств різних видів економічної діяльності; 3) управлінське рішення має враховувати особливості утилізації усіх різновидів продукції підприємств, представлених у ВГС.

Кращому опрацюванню управлінських рішень має сприяти етапність в їх прийнятті. Два варіанти розвитку інтеграційного процесу – добровільне входження або примусове поглинання – можуть змінити послідовність етапів і відповідно їх підпорядкованість один одному.

При добровільному входженні машинобудівного підприємства у ВГС цілком раціональним є отримання обома сторонами необхідної інформації, її

опрацювання спеціалістами кожної із сторін і вироблення своїх варіантів розвитку співпраці щодо інтеграції. Порівняння й спільне дослідження переваг і недоліків кожного з варіантів проведення інтеграції може слугувати прийняттям найоптимальнішого шляху інтеграції.

І на стратегічному, і на тактичному рівні прийняття рішень необхідно всебічно й комплексно досліджувати фактори, які визначають потенційні позитивні й негативні результати процесу інтегрування машинобудівного підприємства у ВГС. Це означає необхідність урахування: по-перше, технологічних змін, по-друге, організаційних змін, по-третє, змін в управлінні та прийнятті управлінських рішень при переході від масштабів окремого підприємства до масштабів ВГС.

Процедури вироблення досліджуваних управлінських рішень із обов'язковим врахуванням сумісності мають враховувати, по-перше, часову перспективу планування прийняття та реалізації управлінських рішень, тобто поділ на стратегічні й поточні плани здійснення процесу інтеграції підприємств. По-друге, необхідно зважати на змістовий характер самого процесу і двох його доволі самостійних і, як правило, послідовних стадій, якими є "кооперація підприємств" та "інтеграція підприємств".

Наявність двох сторін інтеграційного процесу визначає необхідність розгляду змісту двох різних і водночас схожих, взаємодоповнювальних процедур прийняття управлінських рішень щодо інтеграції: з боку ВГС, яка містить у своєму складі машинобудівне підприємство, і з боку машинобудівного підприємства, яке інтегрується у ВГС. Так само з обох боків мають бути виконані процедури вироблення тактичних управлінських рішень щодо інтеграції машинобудівного підприємства у ВГС.

Говорячи про процедуру прийняття будь-якого управлінського рішення, звичайно мають на увазі стандартні дії: щодо визначення мети, критерію; збирання необхідних висхідних даних та їх оброблення; вироблення декількох варіантів управлінського рішення та обрання найкращого з них. При необхідності процес повторюють, змінивши при цьому або критерій, або зміст висхідних даних та методику вироблення варіантів рішень.

У досліджуваному процесі інтеграції машинобудівних підприємств до складу ВГС метою прийняття управлінського рішення є, безперечно, вибір шляху і вироблення оптимального комплексу дій щодо входження підприємств до певного угруповання. В процесі дослідження машинобудівних підприємств нами було встановлено рівень сумісності за різними ознаками.

Аспекти, що визначають різновиди сумісності, це економічний, соціальний та психологічний підходи, які надалі можуть бути диференційовані за низкою ознак і характеристик у такий спосіб. Ресурсна сумісність має полягати відповідно складу та обсягів ресурсів одного підприємства складу та обсягам другого підприємства (або декількох інших підприємств). Технологічна сумісність полягає відповідно між технологіями, що застосовуються підприємствами, які вступають у кооперацію (інтеграцію). Організаційна сумісність означає подібність організаційних структур, засобів та методів здійснення виробничо-господарської діяльності, реалізації інноваційного розвитку

різних підприємств. Організаційно-правова сумісність вимагає від підприємств, які беруть участь у трансформаційному процесі "кооперування-інтеграція", розглядати можливості подальшої зміни статусу як окремих підприємств, так і їх об'єднання. Інфраструктурна сумісність полягає, відповідно до нашого підходу, відповідно параметрів інфраструктури кожного з учасників співпраці.

Категорія "територіальної сумісності" впливає з тої вимоги, що витрати на переміщення деталей, комплектуючих, інструментів тощо, мають бути в межах допустимого. Синергійна сумісність означає можливість такої співпраці підприємств, за якої виникають (складаються) передумови отримання синергійного ефекту, тобто з урахуванням примноження часткових ефектів за рахунок спільної участі у проекті декількох підприємницьких структур. Несинергійна сумісність або сумісність звичайного результату означає, що співробітництво підприємств дасть змогу отримати лише звичайний результат. Соціокультурна сумісність визначається рівнем сприйняття продукції, виробленої кооперацією підприємств, споживачами певного сегменту ринку виходячи з національних, релігійних, місцевих традицій та звичаїв, культури та чинного для конкретної місцевості (країни) законодавства. Екологічна сумісність може оцінюватися принаймні у двох аспектах. Перший аспект може розглядатися в контексті об'єднання підприємств з метою подолання певних екологічних проблем. Другий аспект полягає у розгляді потенційних партнерів для співпраці з точки зору недопущення екологічно небезпечних партнерів на певну територію, у країну. Психологічна сумісність як схильність власників, а надто керівників різних підприємств (таких що мають вступити в інтеграційний процес) до співробітництва важко піддається кількісному оцінюванню в економічному сенсі.

Наступним кроком прийняття будь-якого управлінського рішення є вироблення декількох варіантів управлінського рішення та обрання найкращого з них. Варіанти тактичних управлінських рішень щодо впровадження змін в організаційну будову ВГС можна розділити за характером змін на три групи. Перша група змін є звичайним об'єднанням служб ТПВ в єдиному комплексі ВГС, коли ні за кількістю підрозділів, ні за виконуваними функціями, ні за чисельністю працюючих ніяких істотних перемін не відбувається.

Друга група змін характеризується певним перерозподілом виконуваних функцій між спорідненими підрозділами, що має наслідком: підвищення концентрації і якості виконання окремих видів робіт; формування більш професійного середовища з більшою чисельністю фахівців певних спеціальностей, через що може підвищуватися продуктивність праці у зазначених підрозділах; скорочення персоналу підрозділів ТПВ за рахунок менш кваліфікованих і менш вмотивованих працівників.

Третя група змін характеризується злиттям однойменних підрозділів, що може мати наслідком як скорочення керівного складу цих підрозділів, так і підвищення рівня професіоналізму за рахунок зростання внутрішньої конкуренції між працівниками, обміну досвідом, інформацією тощо.

Для визначення економічних ефектів від впровадження тактичних управлінських рішень важливим є встановлення змісту технічних ефектів, узагальнення яких є важливим результатом дослідження (табл. 1).

Табл. 1. Технічні ефекти, виявлені в результаті дослідження, які можна отримати від впровадження різних варіантів управлінських рішень щодо змін в організаційній будові ВГС відповідно до завдань окремих служб – учасників ТПВ

№ з/п	Варіанти тактичних управлінських рішень учасників ТПВ	Технічні ефекти
1	2	3
1.	Рішення ВГТ з урахуванням технологічної та організаційної сумісності: 1. Підготовка виробництва таким же складом підрозділів, який існував до інтегрування 2. Підготовка виробництва конструкторськими і технологічними службами ВГС, об'єднаними одним із способів: а) повністю злиті за певним профілем; б) з частковою передачею функцій від одних підрозділів до інших; в) кооперативно зі збереженням попередніх функціональних обов'язків.	1. Резерв машинного часу верстатного парку основного та допоміжного виробництва. 2. Скорочення трудомісткості робіт.
2.	Рішення ВГМ з урахуванням територіальної сумісності: 1. Формування самостійних і автономних ВГМ (або його структурних складових) на кожному підприємстві. 2. Централізація закупівлі та встановлення технологічного устаткування і децентралізація його технічного обслуговування та ремонту у територіально відокремлених підрозділах ВГМ. Можлива спеціалізація механічних цехів (цехів нестандартного устаткування) і реалізація принципу централізації робіт з ТО та ремонтів для стандартного і нестандартного устаткування.	1. Прискорення робіт з встановлення та налагодження устаткування і, як наслідок, отримання випуску нової продукції на більш ранній стадії порівняно з плановими завданнями. 2. Зниження ціни в розрахунку на одиницю закупаюваного товару при централізованій закупівлі більших партій відповідних запасних частин, агрегатів, матеріалів тощо у ринкових умовах. 3. Скорочення часу втрат в основному виробництві, що спричинилися простоями устаткування в технічному обслуговуванні та ремонтах.
3.	Рішення ВГЕ з урахуванням територіальної сумісності: 1. Формування самостійних і автономних ВГЕ (або його структурних складових) на кожному підприємстві. 2. Централізація закупівлі та встановлення енергетичного устаткування і децентралізація його технічного обслуговування та ремонту у територіально відокремлених підрозділах ВГЕ.	1. Менша ціна на енергоносії в одному регіоні порівняно з іншим регіоном. 2. Прискорення робіт з встановлення та налагодження устаткування і, як наслідок, отримання випуску нової продукції на більш ранній стадії порівняно з плановими завданнями. 3. Зниження ціни в розрахунку на одиницю закупаюваного товару при централізованій закупівлі більших партій відповідних запасних частин, агрегатів, матеріалів тощо у ринкових умовах.
4.	Рішення ІВ з урахуванням технологічної і територіальної сумісності:	1. Збільшення тривалості експлуатації металорізального інстру-

1	2	3
	1. Формування підрозділів із планування інструментального забезпечення, з проектування інструменту (технологічного оснащення), з розроблення технологічних процесів виготовлення інструменту, з виробництва інструменту (технологічного оснащення), з постачання стандартного інструменту з інструментальних заводів, з постачання інструментальних матеріалів для інструментального виробництва. 2. Формування підрозділів для поточного обслуговування інструментального господарства, в т.ч. для заточування метало-різального інструменту, для відновлення робочого стану технологічного оснащення (у ливарному, ковальсько-пресовому та інших видах виробництва, вимірювальних інструментів для служби головного метролога).	менту, штампів, молотів. 2. Скорочення кількості закупленого металорізального інструменту, штампів, молотів за рахунок їх виробництва власними силами.
5.	Рішення ВГМетр з урахуванням технологічної і територіальної сумісності: 1. Формування підрозділів із планування метрологічного забезпечення, з проектування вимірювального інструменту (оснащення), з розроблення технологічних процесів виготовлення вимірювального інструменту, з виробництва вимірювального інструменту (оснащення), з постачання стандартного вимірювального інструменту з інструментальних заводів, з постачання інструментальних матеріалів для інструментального виробництва. 2. Формування підрозділів для поточного обслуговування вимірювальних інструментів служби головного метролога.	1. Збільшення тривалості експлуатації вимірювального інструменту. 2. Скорочення кількості закупленого вимірювального інструменту за рахунок його виробництва власними силами.

Для розрахунку економічного ефекту можуть бути застосовані відомі формули.

Висновки та перспективи подальших досліджень. З огляду на викладене вище можна зробити такі висновки. По-перше, дослідження дозволило визначити особливості прийняття управлінських рішень щодо інтеграції машинобудівних підприємств у ВГС. По-друге, управлінське рішення щодо інтеграції машинобудівних підприємств до ВГС має відповідати певним вимогам. По-третє, розвиток інтеграційного процесу може відбуватися за двома варіантами – добровільне входження або примусове поглинання, від чого залежить послідовність етапів у прийнятті управлінських рішень і відповідно їх підпорядкованість один одному. По-четверте, прийняття управлінських рішень має відбуватися з боку керівництва ВГС, так і з боку машинобудівного підприємства, що інтегрується. По-п'яте, розвинуто засади визначення технічних ефектів від реалізації інтегрування машинобудівних підприємств у ВГС. Подальшого дослідження потребує визначення економічних ефектів від

реалізації інтегрування машинобудівних підприємств на основі запропонованих технічних ефектів.

Література

1. Паламарчук Г., Паламарчук О. Трансформування організаційних структур в економіці України// Економіка України. – 2005, № 12. – С. 40-46.
2. Булеев И.П., Богачев С.В., Мельникова М.В. Промышленные корпорации: особенности развития и принятия решений: Монография. – Донецк, 2003. – 116 с.
3. Федулова Л. Технологічний розвиток економіки// Економіка України. – 2006, № 5. – С. 4-10.
4. Данько М. Реорганізація підприємств у контексті формування корпоративних структур// Економіка України. – 2007, № 1. – С. 64-70.
5. Лапко О. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання. – К.: ІЕП НАНУ, 1999. – 254 с.
6. Пампура О.И. Управление инновационным процессом в промышленности. – Донецк: ИЭП НАН Украины, 1997. – 363 с.
7. Захарченко В.И. Экономический механизм процесса нововведений/ Под ред. Продюса И.П. – Одеса: Всеукр. акад. эконом. кибернетики, 1999. – 198 с.
8. Захарин С.В. Инвестиционно-инновационная активность корпоративного сектора// БизнесИнформ. – 2007, № 5, т.2. – С. 9-11.
9. Кузьмін О.Є., Алексєєв І.В. Механізм реалізації стратегії інноваційного розвитку підприємства// Економічна кібернетика. – 2002, вип. 1-2. – С. 4-9.
10. Ястремская Е.Н. Организационная структура инвестиционного отдела промышленного предприятия// БизнесИнформ. – 2007, № 5, т.2. – С. 16-20.
11. Мокряк В., Мокряк Е. Корпоративне управління великими промисловими підприємствами: сучасний стан та актуальні проблеми// Економіка України. – 2007, № 4. – С. 42-46.
12. Радьгин А. Слияние и поглощение в корпоративном секторе (основные подходы и задачи регулирования)// Вопросы экономики. – 2002, № 12. – С. 85-108.
13. Рудык Н.Б. Корпоративное слияние и поглощение: Книга о пользе и вреде непрофильных активов. – М.: Дело, 2005. – 224 с.
14. Горбатов В.М. Конкурентоспособность и циклы развития интегрированных структур бизнеса: Монография. – Х.: ИД "ИНЖЭК", 2006. – 592 с.
15. Алексєєв І.В., Ольшанська М.В. Інтеграційні тенденції в розвитку підприємств// Корпорації та інтегровані структури: проблеми науки та практики: Монографія. – Х.: ВД "ІН-ЖЕК", 2007. – С. 97-114.

УДК 674.815-41

Ст. викл. Р.Г. Салабай – НЛТУ України, м. Львів

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ДЕРЕВИННО-СОЛОМ'ЯНИХ ПЛИТ

Наведено номенклатуру показників якості стружкових плит. Проаналізовано основні критерії оцінки якості плитних матеріалів та обґрунтовано вибір критерію оптимізації виготовлення деревинно-солом'яних плит.

Senior teacher R.G. Salabay – NUFWT of Ukraine, L'viv

The criteria of the estimation of the quality of wood-straw particleboard

The nomenclature of indexes of quality of particleboard is resulted. The basic criteria of the estimation of quality of particleboard are analyzed and the choice of criteria of the optimization of making the wood-straw particleboard is grounded.

Попит на масивну деревину та деревинні композиційні матеріали постійно зростає. Щорічно людство використовує понад 3,5 млрд. т деревини, а споживання деревинних плит зростає приблизно на 4 % [1]. Нестача деревин-